

דף כט.

עין משפט ה.

יו"ד סימן רמ פעיף יז

יט. אחד האיש והאשה שוין בכבוד ובמורא אב ואם, אלא שהאשה אין בידה לעשות שהיא משועבדת לבעלה ^ז ע"כ היא פטורה, ואם נתגרשה או נתאלמנה חייבת.

עין משפט ו.

יו"ד סימן רס פעיף א

א. מצוות עשה לאב למול את בנו ^ק, וגדולה מצוה זו ^י משאר מצוות עשה.

עין משפט ז.

יו"ד סימן שח פעיף א

א. מצוות עשה על כל איש ישראל לפדות את בנו שהוא בכור לאמו הישראלית בה' סלעים ^ש, שהם שלושים דרהמים כסף מזוקק, שהם כמאה גרם כסף נקי לא מעובד.

עין משפט זז.

יו"ד סימן רמה פעיף א

א. מצוות עשה על האיש ללמד את בנו תורה ^ח, לא לימדו אביו חייב ללמד לעצמו.

צ. ואם אין בעלה מקפיד חייבת בכל דבר שאפשר לה כמו באיש. ש"ך ס"ק י"ט. ומה שהאשה פטורה כי משועבדת לבעלה זה רק בכבודו, אבל במורא חייבת שזה בידה ראשון לציון.
ק. ממשנה וברייטא בקידושין כ"ט ע"א. ונלמד מפסוק "וימל אברהם את בנו" כאשר ציוה אותו, ודרשו אותו ולא אותה. וכיון שזו מצוות עשה על האב, אם יודע למול אין לו לכבד אחר, ועיין בש"ך בחו"מ סי' שפ"ב ס"ק ד' ד"ה ומדברי וכו', ועיין מש"כ במנחת אשר שם אות ו'.
ר. לפי שיש בה צד כתיב ולא ימול עצמו. ש"ך ס"ק א'. ועיין בלבוש שהאריך בכמה טעמים.
ש. ממשנה בכורות דף מ"ט ע"ב ועיין בפ"ת ס"ק א' מחכם צבי דאם האב אינו רוצה לפדות בנו הקטן כופין אותו.
ת. מקידושין כ"ט ע"ב.

את הספרים "דף היומי עין משפט על הדף" ו"מנחת אשר", של הרב מ. אלחודר שליט"א אב"ד בירושלים מעוטרים בהסכמותיהם של גדולי ישראל, ניתן להשיג בהוצאת "כתרים" בטלפון 02-5712225 או 0584150477 email: minchat.aaa@gmail.com

עין משפט ט.כ.

יו"ד סימן רסא פעיף א

א. אם האב לא מל את בנו חייבים ב"ד למולו^א, ואם לא מלוהו ב"ד חייב הוא למול את עצמו כשיגדל, ואם לא מל חייב כרת^ב.

הגה: ובכל יום עוברים^ג.

הגה: אין מליץ בנו של אדם שלא מדעתו, אא"כ עבר האב^ד ולא מלו, ב"ד מליץ אותו בעל כרחו.

הגה: אין האשה^ה חייבת למול את בנה.

הגה: האב שאינו יודע למול ויש כאן מוהל שאינו רוצה למול בחנם רק בשכר, יש לב"ד לגעור במוהל זה כי אין זה דרכן של זרע אברהם, ואדרבה המוהלים מחזירין שיתנו להם למול, ואם עומד במרדו ב"ד כופין^ו אותו דהוי כאין אחר שימולו.

עין משפט ל.

יו"ד סימן שה פעיף טו

טו. עבר האב ולא פדה את בנו, כשיגדל הבן^ז חייב לפדות עצמו.

- א. שם בקידושין ונלמד "מהמול כל זכר" ציווי הוא על ב"ד, אם האב לא מל.
 ב. מהכתוב ועל זכר אשר לא ימול ונכרת, ופירושו שעובר באיסור כרת, וכדעת הראב"ד שמיום שגדל ולא מל, הוא חייב למות בקיצור שנים רח"ל, ומש"כ כשיגדל דהיינו בן י"ג, הגם שאין מענישים בב"ד של מעלה אלא מכ', היינו שיקבל עונש בעוה"ב למפרע מבן י"ג, יד אברהם על השו"ע.
 ודוקא הוא בעצמו אם לא מל עצמו עובר בכרת, אבל אביו או ב"ד שנמנעו עוברים בעשה. הגאון, והלבוש.
 ג. אם האב עבר ולא קיים מצות מילה בזמנה הגם שאין מנדין אותו על כך, מ"מ אבד שכר מצוה בזמנה בעוה"ב שהוא עונש יותר קשה מנדוי, כ"כ הברכי יוסף מהרשב"ץ בתשובה.
 ד. ואם עבר המוהל ומל שלא מדעת אביו, והאבא מוהל, כתב הש"ך שצריך ליתן המוהל עשרה זהובים כמ"ש בחו"מ סי' שפ"ב. ואם אבי הבן ענה אמן על ברכת המוהל אין צריך לשלם לו העשרה זהובים, דגדול העונה אמן יותר מן המברך. ובלא"ה בזמן הזה אין גובין ועיין להחיד"א עוד מש"כ בזה בס' שער יוסף סימן ז'.
 ה. מקידושין שם במשנה וגמ', ודרשו מכאשר ציוה "אותו" ולא "אותה".
 ו. כיון שמצווין כל ישראל למולו מוטל המצוה על ב"ד, ובמצות עשה כופין כמו שאמרו בכתובות פ"ו ע"ב, בד"א במצות לא תעשה, אבל במצות עשה וכו' מכין אותו עד שתצא נפשו.
 ז. דהיינו שיהיה בן ג' שנים ויום אחד ולא מגיל חינוך. פ"ת ס"ק כ"ה.

הגה: י"א דכותבין לו על טס של כסף^ח שאינו פדוי, ותולין אותו בצוארו כדי שידע לפדות את עצמו כשיגדל.

טו. כ. היה צריך לפדות עצמו וגם בנו, יפדה עצמו תחלה ואח"כ יפדה בנו. ואם אין לו אלא כדי פדיון לאחד, יפדה עצמו.

עין משפט מ. יו"ד סימן שם פעיף ב

ב. אין האשה^ט חייבת לפדות את בנה.

עין משפט נ. יו"ד סימן שם פעיף א

א. מצות עשה על כל איש ישראל לפדות את בנו שהוא בכור לאמו הישראלית בה' סלעים^י, שהם שלושים דרהמים כסף מזוקק, שהם כמאה גרם כסף נקי לא מעובד.

עין משפט ס. יו"ד סימן שם פעיף טו
עיי' לעיל עין משפט ל

דף כט :

עין משפט א. יו"ד סימן שם פעיף טו
עיי' לעיל עין משפט ל

עין משפט ג. יו"ד סימן שם פעיף יז

ח. כב. בכור לאב אם אינו בכור לאם אינו חייב בפדיון דאין פדיון בכור תלוי אלא בפטר רחם^כ. אם יש לו כמה נשים ויש לו בכור מכל

ח. כתב הש"ך דלפי מש"כ שבי"ד יכולים לפדותו א"צ לטס של כסף, וטוב שיפדוהו בי"ד כי גם לעתים הטס של כסף יבא לאיבוד.
ט. ממשנה וברייתא בקידושין דף כ"ט ע"א.
י. ממשנה בכורות דף מ"ט ע"ב ועיי' בפ"ת ס"ק א' מחכם צבי דאם האב אינו רוצה לפדות בנו הקטן כופין אותו.
כ. ממשנה בכורות מ"ו ע"א.

את הספרים "דף היומי עין משפט על הדף" ו"מנחת אשר", של הרב מ. אלחודר שליט"א אב"ד בירושלים מעוטרים בהסכמותיהם של גדולי ישראל, ניתן להשיג בהוצאת "כתרים" בטלפון 0584150477 או 02-5712225
email: minchat.aaa@gmail.com

אחת, חייב לפדות את כולם.

עין משפט ד. יו"ד סימן רמה פעיף א

א. מצות עשה על האיש ללמד את בנו תורה^ל, לא לימדו אביו חייב ללמד לעצמו.

עין משפט ה.ו.ז. יו"ד סימן רמו פעיף ו

ו. ט. אשה שלמדה תורה יש לה שכר, אבל לא כשכר איש משום שאינה מצווה ועושה^מ.

ואע"פ שיש לה שכר צו חז"ל שלא ילמד את בתו תורה^נ משום שרוב הנשים אין דעתן מכוונת להתלמד ומוציאות דברי תורה לדברי הבאי לפי עניות דעתן.

ז. י. אמרו חז"ל כל המלמד בתו תורה כאילו מלמדה תיפלות^ס דהיינו דבר עבירה, בד"א בתורה שבע"פ אבל תורה שבכתב לא ילמד אותה לכתחילה ואם מלמדה אינו כמלמדה תיפלות.

הגה: מ"מ האשה חייבת ללמוד דינים השייכים לה.

הגה: אשה אינה חייבת ללמד את בנה תורה, מ"מ אם עוזרת לבנה או לבעלה שיעסקו בתורה חולקת שכר^ע איתם.

ל. מקידושין כ"ט ע"ב.

מ. מרמב"ם, ורש"י בסוטה דף כ"א ע"א, ומימרא דר' חנינא בקידושין ל"א ע"א ובע"ז דף ג' ע"א.

וכתבו התוס' הטעם משום שהמצווה דואג תמיד לבטל את יצרו ולקיים מצוות בוראו. באר הגולה.

אבל לא כשכר האיש שם בסוטה, דגדול המצווה ועושה ממי שאינו מצווה ועושה.

נ. ממשנה בסוטה דף כ' ע"א וכו"א ואף דקימ"ל שאין הלכה כר"א דשמותי הוא מ"מ כיון דכולהו רבנן הכי סברי, כך פסקינן. ברכי יוסף.

ס. ואמרו בירושלמי פ"ג דסוטה, ובמדבר במדרש רבה פ"ט ישרפו ד"ת ואל ימסרו לנשים, ואמרו בחגיגה דף י"ג ע"א אמר רבי אמי אין מוסרין ד"ת לעכו"ם שנאמר "לא עשה כן לכל גוי ומשפטים כל ידעום" ואפי' ללמדו אלף בית עוון גדול הוא. ויש שכתבו שאסור למכור להם ספרי קודש. ברכי יוסף.

ע. שם בסוטה. ואשה שאינה חייבת ללמד את בנה תורה, מקידושין דף כ"ט.

עין משפט ז.ט.

יו"ד סימן רמה סעיף ב

ב. אין בידו ללמד גם בנו וגם עצמו אם שניהם שוים הוא קודם לבנו. ואם בנו נכון ומשכיל יותר ממנו ממה שילמד, בנו קודם פ אעפ"כ לא יבטל הוא אלא קצת לעצמו והעיקר לבנו ז.

עין משפט י.

יו"ד סימן רמו סעיף ב

ג. ילמד אדם תורה ואח"כ ישא אשה ק, שאם ישא תחילה א"א לו לעסוק בתורה מאחר שרחיים בצוארו, ואם א"א לו בלא אשה משום שיצרו מתגבר עליו ישא אשה תחילה.

עין משפט כ.

אה"ע סימן א סעיף ג

ג. מצוה על כל אדם שישא אשה משיגיע ל"ח ר שנים. והמקדים מבן י"ג ש לישא אשה הרי זו מצוה מן המובחר. אבל קודם י"ג לא ישא

פ. מבריתא שם וכו"י.

צ. כך פירש הט"ז דברי השו"ע.

ק. מבריתא בקידושין כ"ט ע"ב כר"י שם. ואם א"א לו בלא אשה ישא מקודם כדי שלא יהיה בהרהורי עבירה שם בגמ'.

ר. כתב המגיד בר"פ ט"ו מאישות דהיינו תחילת שנת י"ח, אולם הב"ח כתב דבן י"ח היינו שלימות ותחילת שנת י"ט. ועיין בב"ש ס"ק ג' וכך משמע מדברי הב"י. ואולי נמצא ט"ס בב"י הישנים. והטעם שזה מבין י"ח ולא מבין י"ג כשאר כל המצוות משום שכך קבלו חז"ל, מאחר והאדם צריך ללמוד קודם עד בן י"ח. כ"כ הח"מ.

ש. כתב הב"י אף שהטור כתב דהמקדים לישא כשהוא בן י"ג מצוה מן המובחר היינו בארצותיהם החמות אבל אנו אין לנו אלא דברי המשנה, והיינו בן י"ג שלימות אבל קודם לכן לא ישא. כ"כ הטור ור"מ בפ' כ"א מהלכות איסורי ביאה וכך הכריע השו"ע. אולם מרש"י ותוס' בסנהדרין ע"ו ע"ב משמע דמצוה להשיא אשה לבנו קטן כל שהוא סמוך לפרקו דהיינו שנה או חצי שנה לפני בן י"ג שנה ויום אחד, והביא השו"ע דעתם לקמן בסעיף ד' ועיין שם באות ז'.

וצ"ל דאיירי ביש באפשרותו ללמוד תורה בלי שיתעכב דא"כ תשוב קושייתו של הח"מ מדוע לא אמרו מבין י"ג ככל המצוות, ולפי הרמב"ם לפני י"ג איכא איסורא. ולפני י"ג שנה והשיאו אביו לדעת הב"ח הוה קידושין מדרבנן ודוקא מבין י"ב שנה ולא לפני כן כ"כ הח"מ ועוד כתב דאין דבריו ברורים דלא הוה קידושין גם מדרבנן, שהרי אם זו מצוה לפני י"ג שנה פלוגתא דהרמב"ם והטור דסברי דלא הוי מצוה כלל ולרש"י ותוס' סנהדרין ע"ו הוי מ"מ מצוה בסמוך לשנת י"ג. ולדעת מהר"י ברזילאי הוה קידושין מדאורייתא לקטן מדין זכין לאדם. ומש"כ דקודם י"ג הוי כזנות כתב הב"ש שזה דלא כרא"ש ורש"י ותוס' בסנהדרין ע"ו דמצוה איכא.

דהוי כזנות. ובשום אופן לא יעבור כ' שנה. ומי שעברו עליו כ' שנה ביה"ד כופין^ה אותו לישא כדי לקיים מצוות פו"ר. הגם שהיום לא כופין אף בנשואה לו עשר שנים ולא ילדה.

ג ד. מצוות חז"ל שישא אדם בניו ובנותיו^א סמוך לפרקן. ולדעת הטור והרמב"ם היינו מיד אחר שהגיע לי"ג ויום אחד, ולרש"י ותוס' (בסנהדרין ע"ו) היינו קודם שנעשה גדול והיינו שנה או חצי שנה קודם שהגיע לי"ג. והבית שנה או חצי שנה לפני שתגיע לי"ב שנים ויום אחד.

ה. וצ"ל מה שלא כופין אחר י"ח שנה מכיון שלא הגיע למצב של תפחנה עצמותיו אבל אחרי כ' כדי להפרישו ממצב זה ביה"ד כופין עליו. והיום נהגו שלא לכוף. וטעם הדבר כתבו המרדכי והאגודה שאחרי החורבן מן הראוי היה שלא לישא אשה, אלא מכיון שזו גזירה שאין הציבור יכול לעמוד בה לכן לא אסרו שלא לישא אשה, כ"כ הב"ש ס"ק ו', וכ"כ הרמ"א והוא מהריב"ש. וכתב הח"מ דהמעין בריב"ש יראה ההיפך שצריך לכפות בשהה עמה י' שנים ולא ילדה ורש"ל כתב דהיום עד בן כ"ד שנה אין כופין ועיין בקידושין ל' ובח"מ. וכן יראה מלשון הרא"ש שכתב ונכון לכוף מבין כ' שלא נשא.

ובדין שהה עמה י' שנים ולא ילדה ולא מתרצית להתגרש כתב הב"ש ס"ק ז' שזה פשוט דבזה ר"ג לא החרים שלא לגרשה בעל כורחה וכתב החכמת שלמה דכל זה בנשא בחור לבתולה אבל בחור שנשא זקנה או גדולה בהרבה שנים ממנו, כיון שלא שמע לנו אין מתירין לו לגרשה בע"כ, כיון שלא שמע לדברי חז"ל.

ובעזר מקדש האריך להסביר מה שאין כופין היום היות וזה ספק ספיקא. ספק אם מצידו אם מצידה העיכוב שאין בניו, ספק אם ישמע לנו בכפייה שלנו שהיא בשוטים ומוטב א"כ שיהיו שוגגין ולא מזידין. ועוד ספק אם יקח אשה אח"כ שהיא בת בניו. ועוד ספק אם משנאתו אותה רוצה לגרשה ע"ש.

ועיין בפ"ת ס"ק כ"ה וס"ק כ"ט בסי' קנ"ד בשם הנו"ב על הב"ש הנ"ל שכתב שר"ג לא החרים בשהה עמה י' שנים ולא ילדה ופסק שם ספק לחומרא ורק כתב דאם האשה רוצה להתגרש בתנאי שיתן לה ממון הרבה בזה מצא דרך להתיר לו לשאת אשה על אשתו בהיתר ק' רבנים ולא צריך להשליש לה לא כתובה ולא תוספת, כמו בשוטה דבשוטה שאני שהיא אנוסה ע"ש באריכות.

ועיין ברמ"א סי' קנ"ד דאם יש זרע אפי' בן או בת אין כופין בשהה עשר שנים גם אחרי לידת הבן או הבת ועדיין לא קיים מצוות פו"ר וצ"ל דטעם הדבר מכיון שאין אדם רשאי לבזבז יותר מחומש על המצוה ומכיון שלגרש יעלה לו יותר מחומש ע"כ לא כופין אך בלא קיים כלל מכיון שמצאנו שהתורה התירה אשת אח בשביל להקים זרע לאחיו שאני ושם ברמ"א כתב דנאמן הבעל לומר שאינו מוליד, ויראה דוקא שלא נכוף אותו לישא אבל שלא נכוף אותו לגרש אחרי עשר שנים לא נאמן היות והוא נוגע דרצונו לישאר איתה.

א. וישנם אחרונים שמפרשים את הרמב"ם והטור כרש"י ותוס' דהיינו סמוך לי"ג שנה ויום אחד מצוה, אכן מסתימת לשון השו"ע לא משמע כן, וכך משמע משו"ע בסעיף ג' לעיל שכתב אבל קודם י"ג שנה לא ישא דהוי כזנות והוא מרמב"ם.